

ความงดงามในเรือนจำ และ วันมหาสติปัญญาภาวนา

นายชฤตยูเดชา ลิภา มหาบาลีวิชชาลัย

๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๘

นักศึกษาบาลีหญิงในเรือนจำคนหนึ่ง อายุ 30 ต้น ๆ เรียนบาลีได้ 2 เดือน ศาสตร์ก็ท่องให้พินิจ ทำให้ได้รับอิสรภาพออกจากเรือนจำกลับไปอยู่บ้าน ผ่านไป 1 เดือน เมื่อวันพฤหัสบดีที่ผ่านมาเอง ได้ทราบข่าวว่า เธอสั่งอาหาร 700 กว่าชุด สั่งมาเลี้ยงพี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ ในเรือนนอนที่เธอเคยอาศัยอยู่ด้วยกันเมื่อครั้งยังอยู่เรือนจำ

นี่เป็นความงดงามอย่างยิ่งและเป็นความน่าชื่นชมอย่างมากที่ได้พบเห็นในเรือนจำ "ทัณฑสถานหญิงกลางลาดยาว กรุงเทพมหานคร" แม้ว่าเธอจะออกจากเรือนจำไปแล้ว แต่ก็ยังคิดถึงพี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ ในเรือนจำ จึงหาโอกาสสั่งอาหารมาเลี้ยงมาให้กำลังใจกันด้วยไมตรีกรุณา

เรือนจำไทยทุกวันนี้กำลังพัฒนาก้าวไกล ไม่ได้เลวร้ายดังที่หลายคนคิดเดาและเข้าใจแบบแต่เก่าก่อน ดังเช่น ณ ทัณฑสถานหญิงกลางลาดยาว นอกจากมีเรียนบาลี เรียนอภิธรรมแล้ว ทุก ๆ วันศุกร์ ได้จัดให้เป็น "วันมหาสติปัญญาภาวนา" (วิชาบังคับของมหาบาลีวิชชาลัย) รวมนักศึกษาบาลีหญิงและผู้ต้องขังอื่น ๆ ที่ศรัทธาสนใจเรียนรู้ฝึกปฏิบัติมหาสติปัญญาภาวนา กว่า 300 คนมาร่วมกันฝึกเจริญสติตลอดทั้งวัน เป็นระยะเวลา 1 ปี (ทดลองดู 1 ปีก่อน หากประสบผลสำเร็จดี ก็จะพิจารณาขยายจำนวนและเพิ่มวันฝึกหัดมหาสติปัญญาภาวนาต่อไป)

วันศุกร์ เท่ากับ วันมหาสติปัญญาภาวนา ได้เกิดขึ้นแล้ว ณ ทัณฑสถานหญิงกลางลาดยาว ในปีนี้ โดยได้รับความเมตตาจาก พระมหาบุญลือ ปุณณโก ป.ธ.9, ปริญญาโท (วิปัสสนา), ผู้ผ่านการฝึกปฏิบัติเข้มข้นจากประเทศพม่า (7 เดือน) แห่งวัด โมลีโลกยาราม ราชวรวิหาร เป็นพระอาจารย์สอนประจำตลอด 1 ปี

มนุสสภูมิ ถือว่าเป็นสถานที่เหมาะสมที่สุดเพื่อการปฏิบัติภาวนาเพียรในมหาสติปัฏฐานภาวนา ดังนั้น หากมีร่างกายแข็งแรง จิตใจศรัทธา แน่วแน่มั่นคง ไม่ประมาทในสังขารแล้ว ไม่ว่าจะอยู่ในเรือนจำหรือนอกเรือนจำ ทุกคนก็สามารถปฏิบัติได้เหมือน ๆ กัน และย่อมจะประสบผลสำเร็จ สามารถบรรลุผลในธรรมกันได้ทุกคน มากน้อยแล้วแต่อินทรีย์ของใครผู้ใดได้ฝึกฝนสะสมมากน้อย กล้าแข็งหรือห่อนเพียงใด

"ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา" มีในผู้ใด

ผู้นั้น ย่อมได้ชื่อว่า ไม่สูญญเปล่าที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์

"ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา" จะมีได้อย่างไร มีได้ก็ด้วยมีกัลยาณมิตรคือพระอาจารย์ผู้ฉลาดแนะนำอุบาย กับใจของผู้นั้นเองที่เอาใจใส่ มุ่งมั่นพิจารณาศึกษาอย่างต่อเนื่องจริงจัง

ปีนี้ทุกวันศุกร์คือ วันมหาสติปัฏฐานภาวนาในเรือนจำ แต่ปีต่อ ๆ ไป ทุก ๆ วัน และทุก ๆ วินาที อาจเป็นวันเวลาแห่งมหาสติปัฏฐานภาวนาแบบตลอดเวลาเลยก็อาจเป็นได้

เขียนเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2557

ตั้งแต่นี้ไป ได้เพิ่มเติมข้อมูลเมื่อ ๓๐ พฤษภาคม 2558

"ป้าสู ยอดหญิงนักบาลีผู้สูงวัยแห่งเรือนจำ" หนึ่งในความทรงจำ 2558 บันทึกไว้กันลืม

แม้ว่าอายุจะเลย 60 ไปตั้งหลายปีแล้ว แต่ป้าสู นักเรียนบาลีหญิงแห่งเรือนจำหนึ่งเดียวของประเทศไทย กลับบอกว่า แก่แต่ตัว ส่วนหัวใจและพลังศรัทธานั้นไม่เคยแก่ไม่ยอมโรยรา ป้าสูคนนี้ยังคงมีสุขภาพแข็งแรง มาเรียนสม่ำเสมอ ให้ทำอะไรก็ทำ ไม่เงิน ไม่อาย ไม่กลัวขายหน้า มานะคือการถือตัวก็เบาบาง ฝึกทำแบบฝึกหัดร่วมกับเพื่อน ๆ น้อง ๆ ลูก ๆ หลาน ๆ ได้โดยไม่เคยบ่นว่ายาก และไม่เคยแสดงอาการท้อแท้ถอดใจให้ใครเห็นเลย

ป้าสุ มักจะคอยให้กำลังใจเพื่อนร่วมชั้น ปลูกใจน้อง ๆ ในการเรียน โดยเรียนให้ดู ทำให้เป็นแบบอย่าง ว่า แม้อายุจะมาก แต่ก็สามารถเรียนบาลีได้ จนเพื่อน ๆ ยอมยกนิ้วให้ "ป้าสุ ยอดหญิงนักบาลีผู้สูงวัยแห่ง เรือนจำ"

ธรรมดาของการเรียน บางวันอาจเลิกช้าไปบ้าง "58 แล้วนะ...." เสียงของใครบางคนดังแว่วมาจากหลัง ห้องแบบที่เล่นที่จริงเป็นเชิงเดือนว่าได้เวลาเลิกเรียนแล้ว และต้องการสื่อความว่า คนแก่ อยากรพักแล้ว แต่นั่นไม่ใช่เสียงของป้าสุแต่อย่างใด เพราะป้าสุนั่งอยู่แถวหน้าสุดของห้องเรียนทุกวัน

บางคนอาจสงสัยถาม ผู้ต้องขังเรียนภาษาบาลีไปทำไม ผมมักเลือกที่จะตอบด้วยการยิ้ม ๆ และไม่พูดอะไรมาก การตอบด้วยภาษาท่าทางลักษณะนี้ จะช่วยกระตุ้นให้ผู้สงสัยไปสืบค้นหาข้อมูลและไตร่ตรองอย่างละเอียดแล้วจะค้นพบคำตอบด้วยตัวเองได้ ผมมีข้อสรุปในใจว่า ถ้าใครค้นพบคำตอบของคำถามที่ว่า "เกิดมาทำไม" ได้แล้ว ทุกสิ่งอย่างของคน ๆ นั้นจะชัดเจน แน่วแน่ และมั่นคง โดยไม่จำเป็นต้องอธิบายใด ๆ

เวลาเพียงวันเดียว แต่ได้ศึกษาภาษาบาลี ภาษาแห่งพระธรรมนั้น มีประโยชน์กว่ามีชีวิตยาวนานร่วม ๆ 100 ปี ของผู้ที่ไม่ศึกษาธรรมไม่ศึกษาบาลีเลย ป้าสุ หญิงผู้สูงวัยอายุกว่า 60 ปีได้พิสูจน์ตัวเองแล้วว่า แม้จะอยู่ในคุก แม้จะอายุมาก ก็เรียนบาลีได้ ป้าสุได้ทำหน้าที่ของตนเองในโอกาสที่ได้เกิดมาบนผืนแผ่นดินพระพุทธศาสนาแล้ว

"หญิงน...โท กายติดคุก ใจติดธรรม" หนึ่งในความทรงจำ 2558 บันทึกไว้กันลืม

โอกาสดี ๆ สำหรับชีวิตคนเรามีอยู่เสมอ ไม่ว่าเราจะอยู่ ณ สถานที่ใดหรืออยู่ในสถานภาพใด เพียงเรารู้จักมอง รู้จักเฝ้าหา จัดการเวลา จัดสรรทรัพยากร ลงมือลงแรง สิ่งดี ๆ อันงดงามก็จะเกิดขึ้นกับเราได้เสมอ

หญิงน...โท หญิงชาวเวียงคนาม อายุใกล้จะครบ 60 ปีแล้ว พูดไทยได้ยังไม่ดีนัก แต่สมัครเรียนภาษาบาลี ณ ทัณฑสถานหญิงกลาง กรุงเทพฯ เธอเป็นนักเรียนต่างชาติคนเดียวในห้องเรียนที่ซักถามบ่อยที่สุดกว่า

นักเรียนบาลีชาวต่างชาติทั้งหมด เวลาเรียน ถ้าฟังอะไรแล้วไม่เข้าใจ เหงียน... โท จะต้องถามทันที ถามจนรู้เรื่องจนเข้าใจ ซึ่งนักเรียนแบบนี้ถือว่าดีมาก ต่างจากนักเรียนไทยหลายคน มักสงบปากสงบคำ แม้ไม่รู้ ก็ไม่ถาม เอาแต่ยิ้ม ๆ แบบไทย ๆ ต้องกระตุ้นให้ถาม จึงยอมถามบ้าง

เพราะเรียนบาลีเป็นภาษาไทย เหงียน... โท จึงได้รับอานิสงส์ไปในตัวคือทำให้พูดไทยได้คล่องและเขียนภาษาไทยได้ไวขึ้น อีกหนึ่งสิ่งที่ต้องชื่นชมเธอคือ เหงียน... โท เป็นนักเรียนที่มีความอดทนสูงมาก แม้จะอยู่ในวัยใกล้เกษียณ แต่สามารถทนนั่งเรียนได้ทั้งวันแบบน่าทึ่งน่าสรรเสริญ

คนไทยจำนวนไม่น้อย ยังติดกับมายาคติที่ว่า ภาษาบาลีนั้นเรียนยาก จึงทำให้หลายคนไม่สนใจเรียน ไม่แสวงหาที่เรียน ไม่เห็นความสำคัญ ไม่สนใจ ไม่ใส่ใจ เกิดมาไม่รู้สักเลยว่าภาษาบาลีนี้สำคัญกับตัวเอง ในฐานะชาวพุทธอย่างไร แท้จริง การเรียนภาษาบาลีนั้นไม่ยากเลย ก็เหมือนกับเรียนภาษาต่างประเทศทั่วไปนั่นเอง ถ้ายากมากแล้ว ทำไมคนต่างชาติอย่างเหงียน... โท ชาวเวียตนามคนนี้ จึงเรียนได้ และเรียนรู้เรื่องได้ด้วย ?

วันนี้ เหงียน... โท ภายอาจติดคุก แต่ใจของเธอถือว่า ได้ติดกรรมเรียบร้อยแล้ว เพราะภาษาบาลีคือภาษาแห่งพระธรรม การเรียนบาลี ทำให้ได้เรียนธรรมะไปในตัวด้วย

เหงียน... โท ติดอยู่ในคุกตามกฎหมายเกณฑ์กติกาของสังคม วันหน้า วันต่อ ๆ ไป หรือชาติหน้า เชื่อว่า เหงียน... โท จะต้องมีความสุขเป็นปลายทางแน่นอน

ชีวิตเราอื่นก็ไม่ต่างกัน อาจพลั้งพลาดไปทำผิดกฎหมายผิดศีลธรรมในวันใดวันหนึ่งข้างหน้าก็ได้ และอาจต้องคดีมีโทษทัณฑ์ให้ถูกจองจำในคุกตารางได้เช่นกัน

สังสารวัฏฏ์นี้เนิ่นนาน สำหรับผู้ไม่รู้พระสัทธรรม เปรียบได้กับ กลางคืนช่วงเป็นช่วงเวลาที่ยาวนาน สำหรับคนนอนไม่หลับ

และเปรียบได้กับการเดินทางเพียงไม่กี่กิโลเมตร ช่วงไกลเสียเหลือเกินสำหรับคนเดินทางที่เหนื่อยล้าอ่อนแรง

"ก๊วง ผู้ต้องขังหญิง ผู้เป็นเลิศทางการเรียนบาลี" หนึ่งในความทรงจำ 2558 บันทึกไว้กันลืม

ก๊วง หญิงไทยร่างบาง ๆ หน้าตาสวย บุคลิกคล่องแคล่ว เรียนรู้เร็ว ละเอียด มีทักษะในการจดบันทึกและสื่อความ ก๊วงมีอายุราว ๆ 40 ต้น ๆ ครั้งหนึ่งในชีวิตผลต่อทำผิดพลาดจึงมีโทษต้องมาอยู่ในเรือนจำร่วม ๆ 10 ปี เธอมีดวงหน้าที่สดใส แววตาเปล่งประกายใฝ่รู้ เป็นนักอ่านนักค้นคว้าด้วย ความจำดีมาก ฉายแววความเป็นเลิศให้เห็นตั้งแต่วันแรก ๆ ที่เรียนบาลี เธอซักถามและทักท้วงได้แทบจะทันทีเมื่อเราบอกผิดไปจากครั้งก่อน ๆ เป็นผู้ช่วยคอยตรวจเช็คความแม่นยำถูกต้องด้านเนื้อหาได้ดีมาก

ด้วยมีทักษะในการเรียนรู้ดี ประกอบกับตั้งใจฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ก๊วงจึงอยู่ในระดับแถวหน้าของห้องเพื่อน ๆ คิดอะไรทางการเรียน มักจะมองและเรียกหา ก๊วง ให้ช่วยบอกให้ จึงคาดหมายว่า ในวันใดวันหนึ่งข้างหน้า ก๊วงจะต้องทำหน้าที่สอนบาลีให้รุ่นน้อง ๆ ในเรือนจำ และเชื่อว่าเธอจะทำหน้าที่ในการสอนบาลีได้ดีแน่นอน เพียงรอวันเวลาที่เหมาะสมเท่านั้น

ผู้ต้องขังที่มีความสามารถพิเศษ โดยเฉพาะทางภาษาบาลีภาษาพระธรรม ถ้าเขาทำหน้าที่สอนบาลี เราควรยกย่องเป็นการพิเศษ อย่างน้อย ๆ เรือนจำก็ต้องให้เกียรติ พวกกันเรียกว่า "ครู" และในวันเวลาสอนควรต้องมีชุดครูให้สวมใส่ไปสอน จึงจะถือเป็นการยกย่องเชิดชูส่งเสริมการทำหน้าที่ของเขา เพราะภาษาบาลีคือภาษาแห่งพระธรรม เรากำลังคิดว่า ชุดครูสตรีที่สวมใส่เวลาไปทำหน้าที่สอนภาษาบาลี จะออกมาในรูปแบบใด คงมีทั้งเสื้อแขนสั้น แขนยาว และกระโปรงยาว ๆ แบบอุบาสิกาไปถือศีลอุโบสถก็น่าจะพอได้

แต่ราชการคือกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม หากมองเห็นโอกาสและความพิเศษตรงนี้ อาจต้องปรับเปลี่ยนระเบียบการแต่งกายของผู้ต้องขังบ้าง คืออนุญาตให้ครูสอนบาลี แต่งกายได้แตกต่างผู้ต้องขังทั่วไป นี่จะเป็นการทำกุศลร่วมกันอีกแนวทางหนึ่ง

การเชิดชูยกย่องเปิดโอกาสคนได้ทำสิ่งที่ดีงาม การน้อมนำพระธรรมให้เข้าถึงใจของชนทุกหมู่เหล่า เป็นหน้าที่ของบรรดาพระสงฆ์ ราชการ และชาวพุทธทั้งหมด เราต้องหาวิธียกย่องและส่งเสริมสนับสนุนกัน

ในทุกวิชาเรียน ในทุกสาขาอาชีพ ไม่มีพรสวรรค์ใด ๆ ทั้งนั้น มีแต่ความพยายามเรียนรู้ ฝึกฝนอย่าง ต่อเนื่องจริงจังเท่านั้น ที่จะนำความสำเร็จอันงดงามมาให้

คอยชื่นชมความก้าวหน้าทางการเรียนบาลีของเหล่าผู้ต้องขัง และคอยติดตามอุปสรรคของกึ่งในวงการ บาลีไทยในอีก 4-5 ปีต่อไปจากนี้

"ชู นักเรียนบาลีชาวปากีสถาน" หนึ่งในความทรงจำ 2558 บันทึกไว้กันลืม

คุณชู เป็นหญิงชาวปากีสถาน อายุราว ๆ 42-45 ปี ได้รับโทษต้องอยู่ในเรือนจำหลายปี เพิ่งเรียน ภาษาไทยได้ไม่นาน พูดไทยไม่ค่อยได้ แต่หาญกล้าสมัครเรียนภาษาบาลีกับเพื่อนกลุ่มคนไทย ลาว พม่า และเวียดนาม รวมกว่า 38 ชีวิต เป็นรุ่นแรกของที่นี่และเป็นกลุ่มผู้ต้องขังหญิงรุ่นแรกกลุ่มแรกใน ประเทศไทยที่เรียนภาษาบาลี

แรก ๆ ก็นึกสงสัยอยู่เหมือนกันว่า คุณชูจะสู้ไหวไหม คอยดูไปเรื่อย ๆ แต่เมื่อผ่านไป 7-8 เดือน ต้อง ยอมรับเลย เขาเขียนภาษาไทยได้ดีและเขียนได้สวยด้วย แถมอ่านไทยได้คล่องขึ้นมาก ช่วงแรก ๆ เชื่อว่า เขาคงเรียนบาลี (สอนด้วยภาษาไทย) แบบฟังไทยรู้บ้าง ไม่รู้บ้าง แต่ก็ตั้งใจสูงมาก ฝึกอ่าน ฝึกเขียน ฝึก คั่นคว่า ไม่เคยบ่น (หรือเขาอาจบ่นเป็นภาษาไทยไม่ได้?)

วันนี้ เลยให้คุณชูและเพื่อน ๆ ทั้งชั้นออกมานำเสนอความรู้ทางไวยากรณ์บาลีที่ได้เรียนกันมา ให้ ออกมาเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน แล้วแต่ว่ากลุ่มไหนจะได้รับมอบหมายให้ไปคั่นคว่าเรื่องอะไร ซึ่ง หัวข้อนั้นได้มอบเป็นการบ้านไปแล้ว 1 สัปดาห์ หัวข้อที่มอบหมาย เช่น อาชยาด ธาตุ วาจก สาธนะ ตเว ดุณาทีปัจจย จุคเนนสำคัญคือ ทุกคนสมาชิกในกลุ่มต้องมีส่วนร่วม คือต้องวางแผนร่วมกัน จัดลำดับ ขั้นตอน และได้พุดนำเสนอเรื่องของกลุ่มตัวเองทุกคน ไม่มีข้อยกเว้น ไม่เลือกว่าจะอายุมากหรือน้อย และไม่อนุญาตให้นำหนังสือออกไปนำเสนอหน้าชั้น

เช้า ๆ แรกเดินเข้าห้องเรียน นักเรียนบางคนรีบบอกว่า นอนไม่ค่อยหลับเลย เพราะกังวลหลายอย่าง กลัวด้วย ตื่นเต้นด้วย ไม่เคยนำเสนอแบบนี้ บางคนก็บอกว่า ไม่หลับหลายคืนแล้ว จึงได้บอกไปว่า การ

นำเสนอหน้าชั้นเรียน จะทำให้เราได้ฝึกค้นคว้า หัดจับประเด็น ผิดถูก ไม่เป็นไร ไม่ใช่เรื่องใหญ่ เพราะอยู่ในกระบวนการฝึกหัดเรียนรู้ ขอให้ตั้งใจนำเสนอตามที่ตัวเองสามารถทำได้ แค่นั้นก็พอ ไม่ต้องอายใคร และไม่มีอะไรเสียหาย ไม่ต้องเกรงหรือกลัวอะไร

เพียงกลุ่มแรกออกมานำเสนอ ก็ชื่นชมในใจเลยว่า นี่พวกเขาเรียนรู้บาลีกันได้ดีขนาดนี้เลยหรือ ผู้ต้องขังในประเทศนี้ เรียนรู้ตีแบบนี้เลยหรือนี่? ไม่น่าเชื่อ เวลาเรียนก็ไม่ได้มากมาย เมื่อได้ดูทีละกลุ่ม ๆ แล้วโดยภาพรวม ถ้าให้คะแนนคือ งานนี้ต้องอยู่ระดับ B+ พวกเขาทำได้เกินกว่าที่คาดคิดไว้มากเลย

สำหรับคุณชู ซึ่งเป็นชาวต่างชาติเรียนภาษาบาลี ก็นำเสนอได้ดีมากและดีกว่าคนไทยเราบางคนเสียอีก แม้ว่าจะพูดสำเนียงไม่ชัดเป๊ะเหมือนคนไทย แต่สิ่งที่เขาพยายามนำเสนอ รู้ได้ทันทีว่า เขาจริงจัง มั่นใจ เขายกประโยคตัวอย่างเองได้ แยกธาตุ ปัจจัย วิภัติได้ แปรออกอายุตนิบาตได้ถูกต้อง เรียกชื่อสัมพันธ์เข้าออกสัมพันธ์ได้ไม่ผิดอีก นี่มันคืออะไร

ระหว่างอยู่ในห้องเรียน บางความคิดผุดขึ้นมา "บางทีกิจกรรมเล็ก ๆ คือการเปิดสอนภาษาบาลีในเรือนจำนี้ อาจจะเป็นจุดเปลี่ยนของการศึกษาภาษาบาลีในประเทศไทยก็ได้"

การได้รู้ ได้เห็น ได้มีส่วนช่วยส่งเสริมให้คนมาสนใจเรียนรู้ภาษาบาลี ภาษาของพระพุทธศาสนา ภาษาพระธรรม ได้มีส่วนเพิ่มประชากรชาวพุทธผู้รู้ภาษาบาลีให้มีปริมาณมากขึ้นแบบนี้ แม้ว่าจะต้องหมดลมหายใจลงในวันสองวันนี้ ก็ไม่มีสิ่งใดต้องเสียดายแล้ว

